

บทความวิจัย เรื่อง

บทบาทสตรีด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง
อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

The Role of Women in Environmental Management of Laem Chabang
Municipality Sriracha District, Chonburi Province

ณัฐจันทร์ ขวัญเมือง¹
ผศ.ดร.พีระพงศ์ ภัคศิริ²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์และบทบาทของสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมเทศบาลนครแหลมฉบัง และ 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนาบทบาทของสตรีที่เหมาะสมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเทศบาลนครแหลมฉบัง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ สตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มสตรีหรือร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่า 3 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน

ผลการวิจัย พบว่า สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบังอยู่ในระดับปานกลาง ยังคงมีปัญหาขยะ ปัญหาฝุ่นละออง ปัญหาน้ำท่วมและการขาดพื้นที่สีเขียว แต่มีระบบการจัดการแก้ไข ปัญหาอย่างรวดเร็ว สตรีมีความสำคัญอย่างมากในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง เพราะในปัจจุบันผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกัน ผู้หญิงมีความรู้ มีความสามารถและได้รับการยอมรับมากขึ้น ด้านบทบาทสตรีเทศบาลนครแหลมฉบังในการจัดการสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 5 บทบาทหลัก ได้แก่ 1) บทบาทผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) บทบาทผู้รณรงค์และประชาสัมพันธ์ 3) บทบาทผู้ประสานงาน 4) บทบาทผู้จัดกิจกรรม และ 5) บทบาทผู้นำและสร้างกิจกรรมใหม่

ส่วนแนวทางการพัฒนาหรือส่งเสริมสตรีให้มีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบังมากขึ้น จากผลการศึกษามี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) การส่งเสริมศักยภาพด้านการศึกษาและการฝึกอบรมให้สตรีมีความเข้าใจในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง 2) การเพิ่มโอกาสในการร่วมตัดสินใจทั้งในระดับนโยบายและการร่วมคิดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม 3) การผลักดันและส่งเสริมมาตรการสนับสนุนสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อม และ 4) การส่งเสริมผู้นำสตรีและการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

คำสำคัญ : บทบาทสตรี แนวคิดสตรีนิยม การพัฒนาบทบาทสตรี การจัดการสิ่งแวดล้อม

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the situation and role of women in environmental management in Laem Chabang Municipality and 2) study the suggestions to develop the appropriate role of women in environmental management of Laem Chabang Municipality. The researchers used qualitative research methodology by in-depth interviews with 13 key informants, namely women who are members of women's groups or have participated in environmental activities for more than 3 years.

The results of the research show that the environmental situation of Laem Chabang Municipality is moderate. The problem of waste, dust, flooding and lack of green space, but there is a management system to solve the problem quickly. Women are very important in the environmental management of Laem Chabang Municipality. Nowadays women and men are equal. Women are more knowledgeable, competent and accepted. The role of women in environmental management is divided into 5 main roles: 1) the role of participants, 2) the role of campaigners and public relations, 3) the role of coordinators, 4) the role of event organizers, and 5) the role of leaders and create new activities.

Suggestions for developing or encouraging the role of women in environmental management of Laem Chabang Municipality. According to the results of the study, there are 4 issues as follows: 1) Promoting the potential of education and training for women to have an understanding of correct environmental management; 2) Increasing opportunities for decision-making at both the policy level and co-thinking environmental activities, 3) Promoting and promoting measures to support women in environmental management, and 4) Promoting women leaders and building strong networks.

Keywords : The role of women, Feminism, Women's Role Development, Environmental Management.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมยังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยประเทศไทยประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับประเทศอื่นทั่วโลก จากความต้องการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีการทำลายและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การทำลายป่าไม้ การสร้างมลพิษทางน้ำ การเพิ่มปริมาณขยะ โดยเฉพาะปัญหามลพิษทางอากาศจากการแพร่กระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพฯ จากการจราจร การเผาในพื้นที่โล่ง รวมทั้งพื้นที่ภาคเหนือจากการเผาในพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตร ที่เกิดปัญหาเกือบทุกปี ขยะพลาสติกและขยะทะเล ก็ยังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญ ในสภาพปกติประเทศไทยจะสร้างขยะประมาณ 27-28 ล้านตันต่อปี และพบว่ามีปริมาณขยะพลาสติกเพิ่มกว่า 50% ในเขตกรุงเทพฯ และมากกว่า 20% ในเมืองอื่นๆ (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2566)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2560 มาตราที่ 27 มีการกล่าวถึง ความเท่าเทียมทางเพศระหว่างชายและหญิง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 57(2)โดย

รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐต้อง อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

จากแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีเริ่มมีมาอย่างยาวนานในสังคมตะวันตกที่พยายามจะส่งเสริมและยกระดับสถานภาพ และบทบาททางสังคมของผู้หญิงให้เท่าเทียมกับสถานภาพและบทบาททางสังคมของผู้ชาย โดยไม่ได้ดูที่ความแตกต่างของสรีระร่างกาย แต่หมายถึง ความเท่าเทียมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการยอมรับในด้านต่างๆ ของผู้หญิงด้วย

ในสังคมไทยแนวคิดสตรีนิยม เริ่มเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึงช่วงปี พ.ศ. 2528 และนำมาใช้มากขึ้นเมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในทุกรูปแบบ ในปี พ.ศ. 2528 จนถึงปัจจุบันและเริ่มมีข้อกฎหมายระเบียบต่างๆ ที่สนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศหญิงและเพศชายมาเป็นลำดับ (พีรดา ภูมิสวัสดิ์ , 2563) แต่นักสตรีนิยมในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีความเชี่ยวชาญในเรื่องสิทธิในด้านร่างกาย สิทธิในเรื่องเพศวิถี และสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยนักวิชาการหลายคนได้ให้ความเห็นไว้ว่าสังคมไทยยังมีนักสตรีนิยมจำนวนไม่มากที่มีมุมมองหรือความเชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาและด้านเศรษฐกิจที่จะสามารถอธิบายถึงปัญหาการพัฒนาในกลุ่มผู้หญิงที่ต้องแบกรับภาระมากขึ้น จึงทำให้ขาดพลังที่จะหยิบประเด็นผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาไปสู่การขับเคลื่อนทางการเมืองและเศรษฐกิจ (ดวงหทัย, 2560) จากการเปลี่ยนแปลงวิถีในการดำเนินชีวิตและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ชีวิต อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรม หรือการกระทำด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป แต่สตรียังคงมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและด้านอื่นๆ อีก ด้วย

การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นจะเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคนในชุมชน ซึ่งจะมีรูปแบบของการจัดการที่แตกต่างกันตามบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ และการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นที่จะประสบความสำเร็จมาจากความร่วมมือของคนในชุมชนของท้องถิ่นนั้น

เทศบาลนครแหลมฉบังถูกจัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามประกาศใน “พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2534” เนื่องจากพื้นที่ในตำบลทุ่งสุขลา และพื้นที่บางส่วนของตำบลสุรศักดิ์ ตำบลหนองขาม ตำบลบึง อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นที่ตั้งของท่าเรือแหลมฉบังซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึกเพื่อการพาณิชย์ขนาดใหญ่ และยังเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกตามของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งต่อมาได้ยกฐานะเป็นเทศบาลนครแหลมฉบังเมื่อปี พ.ศ. 2553

ในปัจจุบันนายกเทศมนตรีของเทศบาลนครแหลมฉบัง คือ นางจินดา ถนอมรอด ซึ่งเป็นนายกเทศมนตรีหญิงคนแรก ดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน และการดำรงตำแหน่งครั้งนี้ (เริ่มดำรงตำแหน่งเมื่อ พ.ศ.2564) เป็นสมัยที่ 3 โดยสมัยแรกในปี พ.ศ. 2553 - 2557 และอยู่ในตำแหน่งต่อเนื่องจากผลมีการรัฐประหารช่วงรัฐบาล คสช. และมีการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในเดือนมีนาคม พ.ศ.2564 นางจินดา ถนอมรอด ก็ได้รับความไว้วางใจเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีอีกสมัย แสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครแหลมฉบัง ได้ให้การยอมรับและเปิดใจกับการมีผู้บริหารที่เป็นสตรี

และมีความเชื่อมั่นว่าสตรีก็มีความรู้ความสามารถไม่น้อยไปกว่าผู้ชาย (ชยาภรณ์, 2560) และมีการสนับสนุนผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของสตรี ได้แก่ กลุ่มพัฒนาสตรีเทศบาลนครแหลมฉบัง ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2558 ที่ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 160 คน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มบทบาทสตรี กลุ่มพลังสตรีอีอีซี และกลุ่มเครือข่ายสตรีอื่น ซึ่งได้รับการส่งเสริมผลักดันให้เกิดการรวมตัวของสตรีเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการทางสังคม จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทางผู้วิจัยเห็นความสำคัญของความเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นของสตรี แต่ในบทบาทของสตรีด้านที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนถึงเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมยังมีการศึกษาไม่มากนัก

การวิจัยในครั้งนี้มีความสนใจในการศึกษาสถานการณ์และบทบาทของสตรีด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของสตรีด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง ตามแนวคิดสตรีนิยมในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีการยอมรับในการรวมกลุ่มและพลังของสตรีมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาบทบาทของสตรีที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและดูแลสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบังที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และบทบาทของสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมเทศบาลนครแหลมฉบัง อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี
2. เพื่อพัฒนาบทบาทของสตรีที่เหมาะสมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเทศบาลนครแหลมฉบัง อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี

ขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาในบริบทของบทบาทของสตรีที่มีส่วนร่วมในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ สตรีที่เป็นสมาชิกหรือการรวมกลุ่มทางสังคมที่ทำกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มพัฒนาสตรี จำนวน 3 คน จากสตรีในภาคประชาชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน อาสาสมัครหรือจิตอาสาที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 7 คน สตรีจากภาคเอกชน 1 คน และสตรีภาคราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน โดยทำการศึกษาวินิจฉัยตั้งแต่เดือนกันยายน ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2567

ประโยชน์ของงานวิจัย

1. ได้ทราบถึงสถานการณ์และบทบาทของสตรีที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง
2. ตระหนักถึงปัญหาและอุปสรรคของสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง
3. ได้แนวทางพัฒนาบทบาทของสตรีที่เหมาะสมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง
4. ผลการวิจัยอาจเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม คือ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและสิ่งที่เป็นนามธรรม ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น

สิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Nature Environment) หมายถึง สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อากาศ แม่น้ำ ดิน ภูเขา ป่าไม้ พืชและสัตว์ เป็นต้น และ 2) สิ่งแวดล้อมที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) ได้แก่ สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น บ้าน อาคารต่างๆ โรงเรียน ถนน รถยนต์ เขื่อน ตลอดจนกฎหมายท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดบทบัญญัติให้รัฐบาลและประชาชนมีหน้าที่ร่วมกันในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมถึงคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ โดยมีระบุไว้ในหลายมาตรา เช่น มาตรา 57 รัฐต้องดำเนินการในการป้องกันและขจัดมลพิษ ตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว หรือในมาตรา 72 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่รักษาและปกป้องคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ และต้องส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 มีการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับรัฐ และการส่งเสริมภาคประชาสังคมและภาคเอกชนที่เข้มแข็งยังมีส่วนช่วยให้เกิดพลังที่ช่วยในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ได้อีกด้วย

เพียงจิต สีดาสุมทร์ (2548) ได้กล่าวถึง การจัดการสิ่งแวดล้อม และแนวคิดการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้ตรงจุด 4 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ เช่น อาคาร บ้านเรือน ถนน หรือบริเวณที่ตั้งของที่อยู่อาศัยของมนุษย์ และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยตามหลักสุขาภิบาล จะส่งผลต่อสุขภาพของประชาชน ในด้านร่างกาย จิตใจ ค่านิยม และบุคลิกภาพของประชาชน การจัดการจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากประชาชน

2. ด้านการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในทุกการเรียนรู้ของประชาชน เน้นการฝึกอบรมด้วยเทคนิคที่หลากหลาย เพื่อสร้างให้เกิดการตระหนักและจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักให้เห็นถึงคุณค่าและความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การจัดประชุม และการจัดรูปแบบการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. ด้านการประสานงานร่วมมือกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นท้องที่หลักจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน โดยการใช้ศักยภาพของประชาชนมามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดศูนย์การเรียนรู้ การกำหนดยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม การเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการสร้างแบบอย่างที่ดี การปรับสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่นเองและประเทศชาติ

จากแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการที่มนุษย์ใช้ในการวางแผน การพัฒนา การดำเนินการ และการควบคุมกิจกรรมต่างๆโดยใช้วิธีการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างความตระหนักให้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและลดผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาของมนุษย์ที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหายหรือเสื่อมโทรมลง การจัดการสิ่งแวดล้อมช่วยในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และป้องกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ โดยรวม

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ

พีรดา ภูมิสวัสดิ์ (2563) ได้ให้ความหมายของ เพศภาวะ (Gender) คือ คุณลักษณะและบทบาททางสังคมที่สังคมกำหนด “ความเป็นหญิง” (Femininity) และ “ความเป็นชาย” (Masculinity) โดยผ่านการขัดเกลาทางสังคมผ่านทางสถาบันทางสังคมต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อการแสดงบทบาททางเพศ ความคาดหวัง ความสัมพันธ์ การเข้าถึงสิทธิและโอกาสในสังคมของผู้หญิง ผู้ชาย เด็กหญิง เด็กชาย และผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศอื่นๆ ที่แตกต่างกัน เพศภาวะส่งผลถึงความเชื่อ บทบาท และการแบ่งหน้าที่ของผู้หญิง และผู้ชายในแต่ละสังคม แนวคิดนี้เชื่อว่าบทบาทหญิงชายถูกกำหนดเนื่องจากความแตกต่างทางเพศทางชีววิทยา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเชื่อ ความคาดหวังและการแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงและชายในสังคม โดยอ้างถึง Hurlock (1978) ว่าได้อธิบายถึงบทบาทหญิงชายแบบดั้งเดิม (Traditional Gender Roles) คือ แนวคิดเชื่อว่าหญิงชายมี บทบาทที่แตกต่างกัน ผู้ชายจะมีบทบาทความเป็นชายสูงแต่เพียงอย่างเดียว (High masculinity) ส่วนผู้หญิงจะมีบทบาทความเป็นหญิงสูงแต่เพียงอย่างเดียว (High femininity) และเชื่อว่าบทบาทหญิงชายถูกกำหนดเนื่องจาก ความแตกต่างทางเพศทางชีววิทยา และบทบาทหญิงชายแบบเท่าเทียม (Egalitarian Gender Roles) คือ แนวคิดที่ยอมรับว่าหญิงชายนั้นมีความเท่าเทียมกันและบทบาทของหญิงชายนั้นไม่มีความแตกต่างกัน บทบาทของหญิง ชายไม่มีลักษณะตายตัวสามารถปรับเปลี่ยนได้

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ระบุเรื่องความเท่าเทียมทางเพศไว้เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเพศ โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรา 27 ได้ระบุไว้ว่าบุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพในการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุแห่งเชื้อชาติ สัญชาติ เพศ อายุ ความพิการ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา หรือฐานะทางสังคม และในกรณีที่มีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลดังกล่าว บุคคลผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องต่อศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ในมาตรา 71 ให้รัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้บุคคลและครอบครัวมีความมั่นคง ความเป็นอยู่ที่ดี และมีความเสมอภาคในสังคม รวมถึงต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและคำนึงถึงความเท่าเทียม และมาตรา 256 ระบุให้รัฐธรรมนูญเป็นแนวทางในการสร้างความเสมอภาค และกำหนดให้รัฐบาลมีหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรการที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงความเท่าเทียมทางเพศ

แนวคิดเรื่อง ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) เป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้ทุกคนได้รับโอกาสและสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงเพศสภาพ ไม่มีการแบ่งแยกเพศชายและเพศหญิง ซึ่งแนวคิดนี้ครอบคลุมถึงการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจ การศึกษา และสิทธิมนุษยชนในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและมีอิสระในการดำเนินชีวิต

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสตรีนิยม

แนวคิดสตรีนิยม (Feminism) สตรีนิยมเป็นแนวคิดที่เกิดมาจากจิตสำนึกของคนในสังคม ที่ต้องการจะต่อต้านการข่มเหงรังแกผู้หญิงซึ่งมีผู้ชายเป็นผู้กระทำเป็นส่วนใหญ่ และมีความเชื่อว่าเพศเป็นเรื่องที่สังคมหรือวัฒนธรรมสร้างขึ้น โดยผู้หญิงเป็นผู้ที่ถูกกำหนดให้อยู่ในความคิดทั่วไปว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ แนวคิดสตรีในสมัยนั้นมีความรู้สึกและทัศนคติที่ต้องการจะต่อต้านอคติของการกำหนดแนวคิดเชิงลบที่มีต่อผู้หญิงในยุคนั้น ที่ผู้หญิงถูกกดขี่จากแนวคิดระบบที่บทบาทของชายเป็นใหญ่ และการรวมศูนย์กลางของทุกอย่างไปไว้ที่ผู้ชายเกิดสะสมในสังคมมาเป็นเวลานาน ไม่มีความยุติธรรมในสังคม เพราะสังคมกำหนดให้เพศหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกเพศหนึ่ง (Kramarae & Treichler, 1992 อ้างถึงในมณี อากานันท์กุล, 2006)

มณี อากานันท์กุล (2006 : 217-220) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีสตรีนิยม ว่ามีการพยายามจะอธิบายถึงการถูกกดขี่ของผู้หญิงเหตุและผลที่ตามมา รวมถึงการแนะนำวิธีการปลดปล่อยให้ผู้หญิงมีอิสรภาพทฤษฎีสตรีนิยมต่างๆ ได้แก่ สตรีนิยมเสรี (Liberal Feminism) สตรีนิยมแบบมาร์กซิส (Marxist Feminism) สตรีนิยมหัวรุนแรง (Radical Feminism) สตรีนิยมแบบอภิปรัชญา (Existentialist Feminism) สตรีนิยมแบบสังคมนิยม (Socialist Feminism) สตรีนิยมจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Feminism) และสตรีนิยมแนวใหม่ (Postmodern Feminism) ซึ่งในแต่ละทฤษฎีจะมีความเหมือนและความแตกต่างด้านแนวคิดและการนำไปใช้

สรุปได้ว่าแนวคิดสตรีนิยม พัฒนาไปอย่างต่อเนื่องเพื่อต่อสู้กับความไม่เท่าเทียมในด้านต่างๆ ของผู้หญิง ให้มีความเท่าเทียมกับผู้ชาย จากการต่อสู้เพื่อสิทธิขั้นพื้นฐาน การเรียกร้องสิทธิทางสังคม สิทธิทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและทางสังคม ซึ่งปัจจุบันแนวคิดนี้ยังคงเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการเรียกร้องความเท่าเทียมและสิทธิของผู้หญิงทั่วโลก

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

กู๊ด (Good 1973 : 502 อ้างถึงในดรุณี กุลวงศ์, 2549 : 39) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ 2 ลักษณะด้วยกันคือ 1) ลักษณะแสดงออกของบุคคลภายในในกลุ่ม และ 2) รูปแบบของพฤติกรรมที่คาดหวังตามตำแหน่งหน้าที่ หรือการแสดงออกของแต่ละบุคคลตามความมุ่งหวังของสังคม

ฟินเนแกน (Finnegan 1975: 832 อ้างถึงใน ดรุณี กุลวงศ์, 2549 : 39) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ 2 ประการคือ 1) บทบาทที่ได้รับมอบหมายให้แสดง เช่น บทบาทของตัวพระเอก นางเอก บทบาทของตัวผู้ร้าย และ 2) หน้าที่ ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือคือตามลักษณะงานที่กำหนดไว้

โสภา ชูพิกุลชัย (2522 : 45 อ้างถึงในอุดมเดช ดวงแก้ว ,2555 : 10) บทบาท คือ การแสดงออกหรือการกระทำตามหน้าที่ของบุคคลที่สมาชิกคนอื่นในสังคมมุ่งหวังให้กระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งโดยถือเอาฐานะและหน้าที่ของสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน

พวงเพชร สุรัตน์กุล (2542, หน้า 65-66) ได้ให้แนวคิดที่ว่า บทบาทเป็นรูปธรรม เห็นได้จากกรกระทำที่แสดงออกมา โดยบทบาท มี 3 ด้าน คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) คือ บทบาทที่กำหนดไว้ตามความคาดหวัง ของบุคคลทั่วไปใน

สังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้นๆ ควรกระทำ แต่อาจมีใครทำหรือไม่มีใครทำตามนั้นก็ไม่ได้

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived role) เป็นบทบาทที่บุคคลคาดคิดว่าด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual role) เป็นการกระทำที่บุคคลนั้นปฏิบัติจริง โดยขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นที่ทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป

สรุปได้ว่า บทบาท เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบจะโดยตั้งใจหรือบังคับก็ได้ ซึ่งอาจมีลักษณะออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การแสดงออกตามบทบาทที่คาดหวังหรืออุดมคติ การแสดงออกตามบทบาทที่บุคคลอื่นในสังคมรับรู้ และการแสดงออกตามการกระทำที่บุคคลนั้นปฏิบัติจริง

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาโดยมีแนวคิด ว่าบทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติจริง และพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังจากคนอื่นตามสถานภาพหรือตำแหน่ง แนวคิดพื้นฐานสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจทฤษฎีบทบาทมี 3 ประการ ได้แก่ 1) การมองผู้อื่น บุคคลจะมองและวิเคราะห์สิ่งเร้าตัวผู้ก่อให้เกิดสิ่งเร้าและสถานการณ์ก่อนการเลือกตอบสนองที่เหมาะสม ซึ่งโดยปกติบุคคลจะไม่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทันที 2) การมองภาพตนเอง บุคคลจะเกิดความรู้สึกบางอย่างภายหลัง บุคคลนั้นเกิด จินตนาการภาพของตนเองเมื่อปรากฏต่อสายตาผู้อื่นและคิดว่า บุคคลอื่นจะตัดสินหรือประเมินภาพของตนอย่างไร และ 3) การแสดงพฤติกรรมตามสถานการณ์ บุคคลจะประเมินสถานการณ์และบุคคลอื่นๆ ในสถานการณ์ก่อนจะแสดงพฤติกรรมที่คิดว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ และการคาดหวังของบุคคลเหล่านั้น

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และใช้การวิจัยภาคสนาม (Field Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้คำถามแบบลักษณะปลายเปิดเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในกลุ่มต่างๆ และบทบาทที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อวิเคราะห์บทบาทที่สตรีได้ปฏิบัติและนำมาหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของสตรีที่เหมาะสมต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ

- 1) เป็นสตรีที่เป็นประธานหรือกรรมการกลุ่มพัฒนาสตรี ประธานหรือคณะกรรมการชุมชนหรือสตรีในกลุ่มองค์กรทางสังคมที่เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม
- 2) มีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มทางสังคมหรือได้ร่วมทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมหรือกิจกรรมทางสังคมอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาจำนวน 13 คน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มพัฒนาสตรี จำนวน 3 คน จากสตรีในภาคประชาชน จำนวน 7 คน สตรีจากภาคเอกชน จำนวน 1 คน และสตรีภาคราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน

ผลการวิจัย

บทบาทและหน้าที่ของสตรีที่ช่วยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มบทบาทหลัก ได้แก่ 1) บทบาทผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) บทบาทผู้รณรงค์และประชาสัมพันธ์ 3) บทบาทผู้ประสานงาน 4) บทบาทผู้จัดกิจกรรม และ 5) บทบาทผู้นำและสร้างกิจกรรมใหม่ ดังนี้

1) บทบาทผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ซึ่งเป็นบทบาทที่สตรีในเทศบาลนครแหลมฉบังปฏิบัติมากที่สุด มีลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมโดยได้รับข่าวสารจากทางเทศบาล และบริษัทที่จัดกิจกรรม CSR หรือกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมจะส่งหนังสือเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรมมายังผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มสตรีฯ ต่างๆ ที่มีในเขตเทศบาลเพื่อขอให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานนั้นๆ ได้จัดขึ้น

“หลักๆที่เราทำกัน คือ เวลาเทศบาลมีโครงการด้านสิ่งแวดล้อมแล้วมีหนังสือมาเชิญที่กรรมการชุมชนเราก็ได้ไปร่วมกิจกรรม ไม่ค่อยได้เข้าไปมีความคิดเห็นเท่าไร ส่วนมากจะร่วมกิจกรรมมากกว่า” (นางสุดารัตน์ พยุกฤกษ์ ประชาสัมพันธ์กลุ่มสตรีฯ, 5 พฤศจิกายน 2567)

“ถ้าเทศบาลหรือบริษัทต่างๆ จัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เราพร้อมให้ความร่วมมือ สนับสนุนเต็ม 100 เปอร์เซ็นต์ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้านใดๆ ก็ตาม” (นางธัญบุรณ์ รุ่งเรือง กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา (กทยอณุเคราะห์), 4 พฤศจิกายน 2567)

2) บทบาทผู้รณรงค์และประชาสัมพันธ์

เป็นบทบาทที่สตรีของเทศบาลนครแหลมฉบังในกลุ่มต่างๆ มีส่วนช่วยโดยเฉพาะสตรีที่มีตำแหน่งเป็นประชาสัมพันธ์ กรรมการชุมชน และที่ปรึกษาชุมชน

...“ทุกครั้งที่เทศบาลจัดอบรมด้านสิ่งแวดล้อม พี่เดือนก็เข้าร่วมทุกครั้ง แล้วกลับมาประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชนทราบ โดยประชาสัมพันธ์ผ่าน LINE กลุ่มหมู่บ้านที่มี 300 กว่าหลัง ช่องทาง Facebook ส่วนตัวด้วย และทำบุญวันพระในวัดเราจะมีเรื่องต่างๆ มาบอกกัน มีคนนายกและตัวเองก็จะคอยประกาศข่าวสารให้ทราบ” (นางดวงเดือน ถนอมรอด ที่ปรึกษาชุมชนบ้านแหลมฉบัง, 24 ตุลาคม 2567)

3) บทบาทผู้ประสานงาน

โดยในบทบาทนี้สตรีจะเป็นผู้ประสานงานระหว่างเทศบาล หน่วยงานหรือบริษัทเอกชนและประชาชนในชุมชนเพื่อให้สามารถสื่อสารระหว่างกันได้ดีขึ้น

“ส่วนตัวมองว่าการทำงานประสานงานช่วยกันแก้ไขระหว่างกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ให้เทศบาลและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น ประปา ไฟฟ้า ซ่อมโรงเรียนด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ” (นางสุดารัตน์ พยุกฤกษ์ ประชาสัมพันธ์กลุ่มพัฒนาสตรีฯ, 5 พฤศจิกายน 2567)

4) บทบาทผู้จัดกิจกรรม

โดยในบทบาทด้านนี้สตรีจะเป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมโดยมีลักษณะการลงมือปฏิบัติหรือมีการทำงานที่มากกว่าการไปร่วมกิจกรรม ยกตัวอย่าง เช่น

“การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่หลักของสำนักสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมดังนั้นในฐานะผู้อำนวยการสำนักฯ มีส่วนสำคัญในการช่วยให้การจัดการสิ่งแวดล้อมดีขึ้นอยู่แล้วไม่มากก็น้อยตามสถานการณ์” (นางมยุรีย์ เสนะโลหิต ผู้อำนวยการสำนักสาธารณสุข, 12 พฤศจิกายน 2567)

5) บทบาทผู้นำและสร้างกิจกรรมใหม่

โดยสตรีจะแสดงบทบาทเป็นผู้นำหลักในการริเริ่ม หรือเป็นตัวอย่าง หรืออาจจะนำเสนอความคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือโครงการด้านสิ่งแวดล้อมใหม่

“ลักษณะนิสัยของผู้หญิงมีความสะอาดกันอยู่แล้ว ถ้าสร้างตัวอย่างที่ดีแล้วจะมีคนทำตามเอง เริ่มจากที่บ้านก่อน มีภาวะความเป็นผู้นำกับครอบครัวก่อน แล้วนำมาใช้ในชุมชนต่อ” (นางปานิสรา สีนมงคล รองประธานกลุ่มสตรีฯ, 4 พฤศจิกายน 2567)

“บทบาทในด้านการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม เช่น กลุ่มสตรีทำกิจกรรมลดโลกร้อน รณรงค์ให้สตรีทุกกลุ่มเรื่องคัดแยกขยะ ซึ่งคิดว่ากลุ่มสตรีเป็นกลุ่มที่ทำได้ดีที่สุด เนื่องจากสตรีมักมีบทบาทสำคัญในครอบครัวและทุกคนในครอบครัวให้ความสนใจมีผลต่อการตัดสินใจ และพฤติกรรมของคนในครอบครัว” (นางมยุรีย์ เสนะโลหิต ผู้อำนวยการสำนักสาธารณสุข, 12 พฤศจิกายน 2567)

ลักษณะกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่สตรีเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งกิจกรรมที่จัดโดยเทศบาลนครแหลมฉบังเอง และบริษัทโดยรอบเขตเทศบาล มีลักษณะกิจกรรม ได้แก่ การปลูกต้นไม้ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การอบรมคัดแยกขยะ การทำความสะอาดสถานที่ต่างๆ การร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น การตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม กิจกรรมฝึกอาชีพ และการไปดูงานของหน่วยงานอื่นๆ

จากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม แยกออกได้เป็นประเด็นหลักๆ ดังนี้

1. คนให้ความร่วมมือหรือคนเข้าร่วมกิจกรรมน้อย
2. ทรัพยากรและงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม
3. ประชาชนขาดความตระหนักในความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อม
4. การบริหารจัดการงานของเทศบาลบางด้านยังขาดประสิทธิภาพ
5. ขาดการกระจายการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมให้ทั่วถึงทั้งเขต
6. สตรียังขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม
7. ขาดการสนับสนุนให้เกิดกลุ่มหรือภาคีในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมโดยสตรี

ในส่วนของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหรือส่งเสริมสตรีให้มีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบังให้มากขึ้น จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) การส่งเสริมศักยภาพด้านการศึกษาและการฝึกอบรมให้สตรีมีความตระหนักรู้ มีความเข้าใจในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสม 2) การเพิ่มโอกาสในการร่วมตัดสินใจทั้งในระดับนโยบายและการเพิ่มโอกาสในการร่วมคิดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม 3) การผลักดันและส่งเสริมมาตรการสนับสนุนสตรีในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และ 4) การส่งเสริมผู้นำสตรีและการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นการพัฒนาบทบาทของสตรีในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบังให้มากขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทสตรีด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 13 คน พบว่า

1. ผู้หญิงมีความสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง โดยในปัจจุบันผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น ผู้หญิงมีความรู้ ความสามารถและได้รับการยอมรับมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดความเท่าเทียมทางเพศของ Hurlock (1978) อ้างถึงในพีรดา ภูมิสวัสดิ์ (2563) ในแนวคิดบทบาทเพศภาวะแบบเสมอภาค (Egalitarian gender roles) คือ แนวคิดที่ยอมรับว่าหญิงชายนั้นมีความเท่าเทียมกันและบทบาทของหญิงชายนั้นไม่มีความแตกต่างกัน บทบาทของหญิง ชายไม่มีลักษณะตายตัวสามารถปรับเปลี่ยนได้

2. บทบาทของสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง แบ่งออกเป็น 5 บทบาท ได้แก่ 1) บทบาทในการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) บทบาทในการเป็นผู้รณรงค์และประชาสัมพันธ์ 3) บทบาทในการเป็นผู้ประสานงาน 4) บทบาทในการเป็นผู้จัดกิจกรรม และ 5) บทบาทในการเป็นผู้นำและสร้างกิจกรรมใหม่ โดยส่วนใหญ่สตรีในเทศบาลนครแหลมฉบังจะมีตำแหน่งและบทบาทมากกว่าหนึ่งบทบาท เช่น สตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาสตรี เป็น อ.ส.ม. และเป็นกรรมการสิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วย เป็นต้น

3. การพัฒนาหรือส่งเสริมสตรีให้มีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบัง สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) การส่งเสริมศักยภาพด้านการศึกษาและการฝึกอบรมให้สตรีมีความตระหนักรู้ มีความเข้าใจในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสม 2) การเพิ่มโอกาสในการร่วมตัดสินใจ ทั้งในระดับนโยบายและการเพิ่มโอกาสในการร่วมคิดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม 3) การผลักดันและส่งเสริมมาตรการสนับสนุนสตรีในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และ 4) การส่งเสริมผู้นำสตรีและการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นการพัฒนาบทบาทของสตรีในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครแหลมฉบังให้มากขึ้น โดยการพัฒนาบทบาทสตรีด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมต้องเป็นความร่วมมือกันทั้งเทศบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งให้ชัดเจนเนื่องจากสตรีในเขตเทศบาลนครแหลมฉบังมีบทบาทและตำแหน่งหน้าที่ทั้งทางสังคมและทางกลุ่มต่างๆ ในหลายตำแหน่ง และหลายบทบาท เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ควรมีการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายเกี่ยวกับสตรี และเครือข่ายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

3. ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของสตรีในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การให้ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับสตรี หรือการให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพตามช่วงวัยของสตรี รวมถึงความรู้ด้านเศรษฐกิจชุมชน

4. ควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันของสตรีในระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

บรรณานุกรม

ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์, ธนภัทร์ อภิเศรษฐกุล, & กัญญาภัค อยู่เมือง. (2019). บทบาทผู้นำสตรีในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครแหลมฉบัง จ.ชลบุรี. *วารสารการเมืองการ บริหารและกฎหมาย*, 9(3), 581-611.

ดรุณี กุลวงศ์.(2549). “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี: กรณีศึกษาในชุมชนเขตเทศบาล อุดรธานี.” *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต* แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ. (2560). **แนวคิดสตรีนิยมและขบวนการทางสังคมของผู้หญิงในประเทศไทย: วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อถกเถียงและยุทธศาสตร์**. สืบค้นจาก <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/13364-20170526.pdf>
- เพียงจิต สีดาสมุทร.(2548). **การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พีรดา ภูมิสวัสดิ์ (2563).**ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ เอกสารประกอบการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนากลไกศูนย์ประสานงาน ด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย วันที่ 29 มิถุนายน 2563** ผู้เขียน: พีรดา ภูมิสวัสดิ์, PhD นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ กองส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ https://ycap.go.th/download-content_detail/302 สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2567
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกล. (2542). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มณี อากานันท์กุล. (2006). **การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสตรีนิยมเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพยาบาลสุขภาพผู้หญิง**. *Rama Nurs J, September - December 2006 Vol.12 , No.3.* (หน้า 215-234) สืบค้นจาก https://med.mahidol.ac.th/nursing/sites/default/files/public/journal/2549/issue_03/01.pdf
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2566). **จับตาสีงแวดล้อมโลก และสิ่งแวดล้อมไทย ปี 2566 | วิจารณ์ สีมาฉายา** (bangkokbiznews.com) สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2567 จาก https://www.tei.or.th/th/article_detail.php?bid=119
- อุดมเดช ดวงแก้ว. (2555). **บทบาทผู้นำสตรีในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นของเทศบาลนคร เชียงราย = The Role of women as leaders in local government of Chiang Rai Municipality / อุดมเดช ดวงแก้ว**. เชียงใหม่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:117636>